

Straks in juni toetsen of niet?

Luc Koning Pravoo-instituut

Van een collega kreeg ik een artikel van Albert de Boer (Ijsselgroep) waarin hij de vraag beantwoordt of we straks in juni wel of niet moeten gaan toetsen. Mij werd gevraagd mijn mening daarover te geven. Ik laat het artikel van De Boer volgen en geeft tussen haken commentaar. Aan het eind geef ik mijn antwoord op de vraag uit die artikel.

TOETSEN OF NIET TOETSEN DAT IS EEN KWESTIE

[Commentaar: Neen, het is niet -of-, maar HOE is de kwestie. Zonder toetsen kan het niet omdat veel leerkrachten niet in staat zijn om op basis van observaties de prestaties van kinderen in te schatten. Ze hebben vaak wel de juiste verwachtingen, maar zitten er ook vaak naast. Bovendien kunnen toetsen helpen om de selffulfilling prophecy of het Pygmalioneffect te voorkomen.]

Corona, wat kun je er niet aan ophangen. Dus ook dit: "Doen we nu in juni nog een keer de middentoets (M) of toch de eindtoets (E)?"

Deze vraag kreeg ik van een collega, die de vraag al van tenminste 3 scholen had gehad vertelde ze. Het antwoord op deze vraag is heel erg eenvoudig. En tegelijkertijd heel ingewikkeld. Dat antwoord luidt namelijk: Dat moet u helemaal zelf weten! En het is trouwens geen domme vraag, maar misschien wel de verkeerde vraag.

[Commentaar: helaas wordt verderop niet echt onderbouwd waarom het een verkeerde vraag is. Ik vind het een juiste vraag om dat de vraag zich straks voor zal doen. Daar alleen al om is het een goede vraag.]

Ik zal proberen uit te leggen waarom.

Dat antwoord is geen poging mij er met een Jantje van Leiden (weet u trouwens wie dat was?) af te maken. En ik snap dat u dat ook wel snapt. Waarom dan toch dit antwoord? Ik zal er wat uitgebreider op in gaan. Ik hoop dat het antwoord niet leidt tot een werkwijze voor deze ene keer maar dat het ook uw omgaan met toetsen een beetje beïnvloedt.

Waarom toetsen we eigenlijk? Een mooie toetsvraag voor het onderwijs. Het antwoord op die vraag zou bij iedereen in het onderwijs geautomatiseerd moeten zijn. Er is een gemakkelijk en verhelderend [filmpje](#) te zien op de site van CITO. We doen dat *niet* voor de inspectie. We doen het *wel* om de vorderingen van de kinderen te meten (1) en om te kijken hoe kinderen er t.o.v. hun leeftijdgenoten voor staan (2).

[Commentaar: Dat is waar, maar toch krijg je problemen met de inspectie als je geen toetsen afneemt. We toetsen ook om: te voorkomen dat we als leerkracht onjuiste verwachtingen hebben (3), we toetsen ook om de groei van een kind ten opzichte van zichzelf vast te kunnen stellen (4), we toetsen ook om het kind zelf bewust te maken van welke weg het heeft afgelegd, waar het nu is en waar het naar toe moet (formatief evalueren(5))

In de cursussen opbrengstbewust werken die Ijsselgroep geeft, hebben we het over 'de thermometer van de kwaliteit van onderwijs'.

[Commentaar: Op dat laatste is veel kritiek van leer-

krachten omdat men daarin een afrekencultuur ziet]

Toetsen doen we om te kijken of, en in welke mate, de leerlingen hebben geprofiteerd van het onderwijs. Niet om de kinderen te beoordelen. Maar om ons onderwijs te evalueren.

[Commentaar: Dat is van die pedagogisch wenselijke taal. Natuurlijk beoordeel je niet alleen het onderwijs, maar ook de mate waarin kinderen ervan geprofiteerd hebben en zo gauw je daar iets over zegt, beoordeel je niet de kinderen, maar wel de leervorderingen van kinderen. Daar is niets op tegen. Dat is juist goed omdat dat kan helpen met het beantwoorden van de vraag; hoe nu verder?]

Je kunt de vorderingen van leerlingen *alleen maar* evalueren (Dat is: van een label voorzien, zoals: wij zijn 'tevreden' of 'ontevreden' over de vorderingen van deze klas als geheel, of over de vorderingen van deze individuele leerling), je kunt alleen maar zeggen of deze leerling is 'geslaagd' of niet is geslaagd, als we vooraf hebben vastgesteld, aan welke eisen de leerling of de groep moet voldoen.

[Commentaar: Dat -alleen maar- in de bovenstaande alinea is een hele beperkte opvatting over evalueren. Bij het redzaamheidslezen presenteren we de scores van kinderen in de vorm van hulpvragen:

Hulpvraag 1. Ik ontwikkel me zo goed, ik kan mezelf leren lezen en heb geen methode nodig. Wilt u zorgen dat ik de juiste boeken krijg en literatuureducatie, dan komt het wel goed met mijn leesontwikkeling.

Hulpvraag 2. Ik heb voor mijn leesontwikkeling wel een leesmethode nodig

Hulpvraag 3. Ik heb een leesmethode nodig plus extra oefeningen

Hulpvraag 4. Ik heb een leesmethode nodig, extra oefening en ook nog speciale leesbegeleiding

Die vorm van evalueren is meer dan de beperkte visie die hier wordt weergegeven.

Welke criteria gelden er? Wat waren onze doelen?

Dus dringt zich meteen de vraag op: Wat waren de doelen? Hadden we doelen geformuleerd? Hebben we een systeem van opbrengstbewust werken in onze school dat ons helpt om het antwoord op deze vraag te geven? En zo ja, welke hulpmiddelen hebben we ervoor om dat vast te stellen? Hoe weten we of de kinderen (voldoende) hebben geprofiteerd van het onderwijs?

We hebben van maart tot mei 'anders' onderwijs gegeven. De vraag is nu: In welke mate hebben de kinderen daarvan geprofiteerd? En de vraag die daaraan dus vooraf gaat: wat hadden we als doelen gesteld?

Ik denk dat de meeste scholen de doelen niet hebben veranderd toen ze aan leren op afstand begonnen. Sommige scholen hebben in januari doelen gesteld voor juni, andere niet. De scholen die geen doelen hebben gesteld voor juni houden impliciet de doelen van de CITO toets aan.

Dat betekent: leerlingen moeten bij voorkeur tenminste een III scoren of tenminste het niveau dat ze de vorige keer ook hadden.

[Commentaar: Dat is ook een heel beperkte visie. Immers een III betekent: gemiddeld. Gemiddeld is

een discutabel begrip. De vraag is of het, als een kind onder het gemiddelde scoort dan ook zwak presteert. Voor het technisch lezen is dat helemaal niet het geval. Bij het Cito-lezen wordt een kind vergeleken met een norm gebaseerd op wat kinderen kunnen. Wat het onderwijs in Nederland ook doet, altijd zal 10% van de kinderen zeer zwak scoren. Midden groep 8 krijgt een kind bij 214 woorden een E. Experimenteer eens met die drie DMT-kaarten en probeer op die 214 woorden te komen en u zult zien dat dat een redelijk leestempo is. Bij het redzaamheidslezen wordt een kind vergeleken met een eindcriterium. Dat is het de vraag: hoe ben je op weg naar het eindcriterium. Dat criterium is dan het doel. Het idee dat kinderen een III moeten scoren is ook maar een keuze. Het kan ook veel anders.]

Terug naar de vraag: Wel of niet toetsen en met de M- of de E-toets?

Het antwoord kan nog niet worden gegeven zonder een tweede vraag te onderzoeken, nl. wat gaan we doen met de resultaten? Als we een doel hadden en we stellen vast dat dat doel gehaald is of niet, dan zullen we daarna moeten kijken wat we gaan doen met leerlingen die dat doel niet hebben gehaald.

Toetsen zijn onderdeel van de PDCA cyclus: Plan-Do-Check-Act. Dus we stellen doelen (Plan), we geven het best denkbare onderwijs (Do) en we kijken of de kinderen hebben geprofiteerd (Check). En als dat niet of onvoldoende het geval blijkt gaan we zorgen dat dat alsnog lukt en passen we ons onderwijs (dat tot die doelen moest leiden) aan (Act1). Of als het wel gelukt is, nemen we de succesfactoren van ons succesvolle onderwijs op in ons handelingsrepertoire van de toekomst (Act2).

'Check' bestaat alleen in het licht van 'Act'. Het handelen heeft een verbinding met het toetsen. Toetsen en daarna gewoon doorgaan heeft niets met PDCA te maken, hoewel ik merk dat sommige mensen dat niet weten. Die denken dat toetsen afnemen per definitie een vorm van Check is. Misverstand!

[Commentaar: Dat misverstand, nl. alleen checken en niets doen, kom ik nauwelijks tegen in het onderwijs. Dat zijn uitzonderingen.]

Dan iets over de CITO toetsen. Die zijn nooit bedoeld geweest om op één moment af te nemen. Er bestaan eigenlijk helemaal geen M en E toetsen!

[Commentaar: Die bestaan er wel. Voor bijvoorbeeld Begrijpend lezen is er gewoon een opgaveboek M4. Er zijn dus gewoon M4-toetsen.]

Dat hebben wij er samen van gemaakt.

[Commentaar: Nee, dat heeft het Cito ervan gemaakt. Bij opgavenboek M4 is aangegeven wanneer je dat af moet nemen en er zijn normen voor M4. Dat geldt ook voor andere toetsen zoals voor AVI, alleen voor de DMT gaat het om een ander type toets, maar zijn er ook normen voor M4 en E4. Alleen in het DLE-boek zijn de tussentmomenten door intrapolatie van normen voorzien.]

Het is voor ons in het onderwijs handig om bij kinderen dezelfde toets af te nemen. De bedoeling is altijd geweest dat je de toets kiest, die het beste in kaart brengt welk niveau een leerling heeft.

[Commentaar: Dat doen leerkrachten ook al wel. Er zijn kinderen die in groep 4 die zo slecht lezen dat men de

begrijpend leestoetsen van E3 aanbiedt, of de toets begrijpend luisteren afneemt of de toets voorleest. Ook bij kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zie ik dat men toetsen kiest om die voorsprong te evalueren. Er is al wel flexibilisering van de toetskeuze waar te nemen.]

Dan zie je hoe die leerling zich verhoudt tot andere leerlingen op zijn leeftijd en in het land. De vaardigheidsscores van een toets van de E of de M toets zijn vergelijkbaar, tenminste op hetzelfde vakgebied. En met uitzondering van de aansluiting met de kleuters. In het onderwijs zijn we het handig gaan vinden om bij alle kinderen dezelfde toets af te nemen. En als een kind op een toets heeeeel slecht scoort, nemen we wel eens een gemakkelijker toets af. Al nemen we minder vaak een moeilijker toets af als een leerling het heeeeel goed heeft gedaan.

[Commentaar: zei mijn vorige commentaar]

[Commentaar: Bij het technisch lezen hoef je ook geen andere toets af te nemen. Daar kun je gewoon dezelfde leestoets afnemen als bij de andere kinderen.]

Want dat is minder een 'probleem'.

Nu hebben we dus het antwoord.

[Commentaar: Ik zie op basis van het voorafgaande niet echt een ander antwoord, dan dat u het zelf maar moet bekijken en ik zie ook niet waarom de vraag die hier aan de orde komt een verkeerde vraag is. Misschien is het antwoord verkeerd.]

Niets zo praktisch als een goede theorie! De vraag in Coronatijd is dus niet anders van de vraag buiten Coronatijd. We toetsen t.b.v. de voortgang, om te weten wat we de kinderen gaan leren. En om te weten of ons onderwijs succes heeft gehad. We moeten eerst weten waar de kinderen nu zijn. Hun huidige niveau in kaart brengen. Toetsen dus!

[Commentaar: Dus nu toch wel een antwoord op de verkeerde vraag?]

Met methodetoetsen en met een CITO toets. Ik zou zeggen juist ook de dingen die we (nog) niet hebben aangeboden.

[Commentaar: Deze zin is niet van toepassing op de DMT.]

Of waarvan we niet zeker weten of ze zijn geland. Misschien hebben kinderen wel iets geleerd zonder ons! Vooraf toetsen is sowieso een goed idee in het onderwijs. Iets wat (nog) veel te weinig wordt toegepast.

[Commentaar: Dat is een mooi idee om later nog eens meer in detail uit te werken, maar daar hebben we in deze coronatijd weinig aan.]

Want door voor te toetsen kom je op het spoor van de dingen die de kinderen (nog) niet kunnen. De dingen die je aan de kinderen kunt leren dus. Op basis van de toetsen stel je een programma op waarmee je de kinderen datgene gaat leren wat ze nog niet onder de knie hebben, wat ze nog niet kunnen of weten. En de dingen die ze al weten, die ga je vieren. Bijhouden, toepassen.

- Neem methodetoetsen af van waar je had willen zijn. - Stel een programma samen van de stof waar leerlingen lacunes vertonen. - Stel een organisatie-model op. - Neem gewoon de E toets van 2019-2020 af. En als je weet dat dat veel te moeilijk is pak je de M toets. Of de E toets van het jaar daarvoor.

[Commentaar: Dat is allemaal te verwarrend.]

Want de vaardigheidsscores zijn toch vergelijkbaar. - Begin in 2020-2021 weer met voortoetsen met methodetoetsen - Trek er twee weken hard aan om kinderen weer in de leerstand te krijgen.

En misschien blijf je de toetsen daarna wel gebruiken waarvoor ze bedoeld zijn: (1) Om het onderwijs te evalueren (2) Om de vorderingen van de kinderen t.o.v. zichzelf en de anderen te bekijken.

[Commentaar: nu het antwoord, d.w.z. mijn antwoord:

A. Ga, als de scholen weer beginnen, uit van de pedagogische prioriteit. Daarover heb ik een artikel geschreven. Zie daarover de link aan het eind van deze pagina.

B. De keuze voor het al dan niet toetsen wordt NIET bepaald door het tijdstip waarop de scholen weer gaan beginnen. Stel dat de scholen weer gaan beginnen na de meivakantie op 4 mei en de eerste scholen gaan op 4 juli op vakantie dan kunnen we nog 8 weken zinvol onderwijs bieden, maar dat zal geen bijspijkeronderwijs worden vanwege de pedagogische prioriteit na de periode van schoolonthouding. Het is niet aan te bevelen krampachtig toe te werken naar wat men gewoonlijk ziet als eindniveau van een bepaalde groep. Ik kan me voorstellen dat men er met volle kracht tegenaan wil gaan en vooral technisch lezen, begrijpend lezen, spelling en rekenen wil gaan oefenen, maar dat is pedagogisch niet verantwoord.

Stel dat de scholen nog later beginnen (dat is heel goed mogelijk), dan zal er nog minder tijd zijn voor leerstofgericht onderwijs. Bovendien kan het ook voorkomen dat men halve groepen verdeeld over halve dagen, het onderwijs laat volgen. Voorkom racen en krampachtigheid.

C. Dat betekent dat ik er voor pleit om de E-toetsen af te nemen na 4 weken onderwijs, na de grote vakantie.

Dat heeft als voordeel dat men vanaf het begin van het schooljaar in die volgende groep gebruik kan maken van die toetsanalysegegevens bij het samenstellen van het leerplan/jaarplan.

Deze keuze heeft ook als voordeel dat er nu rust ontstaat. Maak nu al die keuze dat zal druk en spanning kunnen reduceren.

(Als er sprake is van twijfel m.b.t. doubleren dan zou men de desbetreffende kinderen nog wel kunnen toetsen.)

D. Vanaf het schoolbegin straks, tot aan de grote vakantie, voert aanvankelijk de pedagogische prioriteit de boventoon en kan men geleidelijk weer beginnen met het gewone schoolwerk. Er zullen ook wel veel kinderen zijn die weer behoefte hebben aan de gewone lessen, oefeningen en schoolactiviteiten. Ook bij de aanpak van de pedagogische prioriteit wordt er wel getaald en gerekend, etc.

Daarbij is het niet aan te bevelen er alleen reken-/taalonderwijs van te maken. Men kan makkelijk in die valkuil stappen omdat dat de corebusiness van de school is, maar het is belangrijk om de gewone afwisseling van vak- en vor-

mingsactiviteiten aan te houden zoals men dat ook vóór de periode gewend was. Daar komt nog bij dat het belangrijk is dat kinderen belevend onderwijs krijgen als reactie op maken van lesjes en de schermopdrachten tijdens de isolatieperiode.

Nogmaals: dus geen spoed-bijspijkeronderwijs en de E-toetsen na een maand onderwijs NA de grote vakantie.
De link